

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАКТИКУМ З СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Освітня програма
«Дитяча психологія та психологічна практика»

Спеціальність 053 «Психологія»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології
Протокол № від “ ” 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Практикум з спеціальної психології
Освітня програма	«Дитяча психологія та психологічна практика»
Спеціалізація (за наявності)	Відсутня
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 10 год. Практичні заняття – 20 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу:

Спеціальна психологія – галузь психологічної науки, що вивчає закономірності психічного розвитку і особливості психічної діяльності дітей та дорослих із психічними та фізичними вадами. В якості окремих напрямів до неї входять: психологія розумово відсталих (*олігофренопсихологія*), психологія глухих і туговухих (*сурдопсихологія*), психологія сліпих і слабкозорих (*тифлопсихологія*), а також психологія дітей із недоліками мови, психологія дітей із затримкою психічного розвитку, психологія сліпоглухих та психологія осіб із недоліками опорно-рухового апарату.

Формування готовності до роботи з такими особами є важливою складовою загальної фахової підготовки практичного психолога.

Метою вивчення дисципліни є набуття, гармонізація та синтез знань стосовно проблематики спеціальної психології; формування наукового світогляду щодо психологічних чинників поведінки особи з вадами фізичного та психічного розвитку, вмінь самостійно проводити психодіагностичну і консультативну роботу з такими особами, зважено та відповідально підходити до вибору заходів їх реабілітації та корекції.

Компетентності (відповідно до матриці ОП):

СК9. Здатність до прогнозування динаміки розвитку когнітивної, емоційної та поведінкової сфер, самосвідомості, психомоторики, здібностей, функціональних станів, особистісних рис і спеціальних психологічних властивостей.

СК10. Здатність визначати відповідність нормативам розвитку та організувати психологічну допомогу дітям та підліткам.

Програмні результати навчання (відповідно до матриці ОП):

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР10. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та психоедукаційних заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів, воркшопів, відповідно до запиту.

ПР14. Знаходити оптимальні рішення, що відповідають науково-доказовим протоколам та рекомендаціям щодо надання допомоги у сфері психічного здоров'я.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	<p style="text-align: center;">Тема 1. Теоретичні та методологічні засади спеціальної психології</p>	<p>Питома вага дітей із недоліками розвитку в загальній популяції. Основні типи дизонтогенезу: недорозвиненість, затриманий психічний розвиток, пошкоджений психічний розвиток, дефіцитарний психічний розвиток, викривлений психічний розвиток, дисгармонійний психічний розвиток. Роль корекційного навчання і виховання в соціалізації дітей із недоліками розвитку.</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування</p>
2.	<p style="text-align: center;">Тема 2. Психічний розвиток осіб із розумовою відсталістю. Затримки психічного розвитку</p>	<p>Олігофренія як резидуальний та непрогресивний стан психіки. Причини та прояви деменції. Недоумство, спричинене спадковим порушенням обміну речовин. Недоумство в поєднанні з психічними захворюваннями.</p> <p>Екзогенні та ендогенні причини розумової відсталості. Ступені розумової відсталості. Класифікація олігофреній за формами (за М. С. Певзнер): неускладнена, з неврівноваженістю нервових процесів, з порушенням функцій аналізаторів, з психопатоподібною поведінкою, з вираженою недостатністю лобних доль мозку.</p> <p>Особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової та поведінкової сфери у олігофренів. Первинні, вторинні і третинні відхилення. Соціальна ситуація розвитку олігофрена (Л. С. Виготський). Зона актуального та найближчого розвитку.</p> <p>Сутність та основні прояви затримки психічного розвитку (ЗПР). Особливості інтелектуальної, емоційної та поведінкової сфер особистості при ЗПР.</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.</p>
3.	<p style="text-align: center;">Тема 3. Психічний розвиток осіб із дефектами слуху та зору</p>	<p>Сурдопсихологія: історія розвитку та основні проблеми. Предмет і завдання сурдопсихології. Методи сурдопсихології. Психолого-педагогічний експеримент та його різновиди.</p> <p>Причини дефектів слуху: спадкові, пренатальні, набуті. Фонові та маніфестні чинники уражень слуху. Основні групи осіб із недоліками слуху: глухі; такі, що втратили слух після оволодіння мовою; слабкочуючі (туговухі).</p> <p>Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки глухої дитини.</p> <p>Особливості психічного розвитку глухої дитини в перші роки життя. Комплекс поживлення. Розвиток мовлення, предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у глухих.</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування, семінарське заняття.</p>

		Психічний розвиток глухої дитини впродовж шкільного навчання. Розуміння глухими дітьми емоційних станів та причин, що їх викликають. Особливості характеру та життєвої позиції глухих.	
4.	Тема 4. Прикладні проблеми спеціальної психології	Основні напрями практичного застосування психологічних досліджень: створення системи навчання дітей із затримкою психічного розвитку; вдосконалення системи спеціальної освіти; вдосконалення системи трудового навчання розумово відсталих дітей; психологічна оцінка ефективності методів, змісту і різних засобів навчання; психологічна корекція недоліків, особливо вторинного і наступних порядків; визначення особливостей адаптації осіб із обмеженими можливостями до різних умов; розробка психодіагностичних методик. Адаптація та її різновиди. Засоби психологічної адаптації. Своєрідність адаптаційних процесів при порушеннях розвитку. Корекція і компенсація функцій. Рівні компенсації: внутрісистемний і міжсистемний. Етапи компенсації.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
5.	Тема 5. Психічний розвиток сліпоглухих осіб	Сліпоглухота є найбільш вивченим видом складного порушення розвитку. Світовій історії навчання сліпоглухих вже більше 150 років. Орієнтовне число сліпоглухих людей у світі складає близько 1 млн. осіб. До них прийнято відносити всіх людей, які мають порушення зору і слуху: це діти з природженою або рано придбаною сліпоглухотою; діти з природженими порушеннями зору, що втрачають з віком і слух; глухі або туговухі з народження люди, порушення зору у яких з'являються з віком; люди, що втратили слух і зір в зрілому або літньому віці. При визначенні етіології такого складного порушення, як сліпоглухота, фахівці виходять з можливостей існування чисто генетичних, екзогенних і змішаного походження причин порушення зору і слуху.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
6.	Тема 6. Психологія дітей з дитячим церебральним паралічем	Визначення поняття «Дитячий церебральний параліч». Суть порушення. Характеристика різних форм ДЦП. Особливості розвитку пізнавальних процесів при ДЦП. Особливості розвитку мовлення у дітей з ДЦП. Основні цілі й принципи психолого-педагогічної корекції відхилень при ДЦП.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
7.	Тема 7. Психологія дітей з	Поняття про розладами спектру аутизму (РСА). Визначите когнітивні особливості дітей з розладами спектру аутизму (РСА). Відмінності синдрому Аспергера.	Опрацювати відповідні наукові джерела,

	розладами спектру аутизму (РСА)	Комунікативний розвиток дітей з різними видами розладів спектру аутизму (РСА). Розлади спектру аутизму (РСА) і алалія: відмінності. Методи психокорекції і психотерапії дітей з розладами спектру аутизму (РСА).	обговорення на семінарі, пройти тестування
--	--	--	--

5. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	20
Семінарське / практичні заняття	50
Самостійна робота	10
Індивідуальне завдання	10
Залік	10
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції	1		1		2		2			2		1		1				20
Семінарські з-тя		5		5		5		5		5		5						50
Самостійна р-та								3					3					10
Індивідуальні завдання																4		10
Екзамен/Залік																	10	10
Всього за тиж-нь	1	5	1	5	2	5	2	5	3	5	2	5	1	3	1	4	50	100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, комп'ютери, ІТ-технології
Література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мицько В.М., Безп'ята М.М. Психолого-педагогічні умови упровадження інклюзивного навчання в діяльність закладу дошкільної освіти // Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць. Випуск № 1. Том 3. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2020. – С. 153-156. 2. Мицько В.М. Психологічна феноменологія материнської депривації // Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (15–16 листопада 2019 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 1. С. 64-68. 3. Мицько В.М., Сидорик Ю.Р., Когутяк Н.М. Тривожність як наслідок материнської депривації у дітей молодшого шкільного віку Теорія і практика сучасної психології: 	

Збірник наукових праць. Випуск № 2. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2020. – С. 153-156.

4. Когутяк Н.М., Мицько В.М. Поведінкові індикатори уваги до емоцій у дітей із розладами спектру аутизму. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2020. № 11. С. 126–130.
5. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
6. Гошовська Д. Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно корекційного тренінгу: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2011. 265 с.
7. Кобильченко В. В., Омельченко І. В. Спеціальна психологія. Київ: Академія, 2020. 224 с.
8. Конопляста С. Ю. Логопсихологія: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 293 с.
9. Пахомова Н. Г., Кононова М. М. Спеціальна психологія: навч. посіб. для студентів спеціальності 6.010105 «Корекційна освіта». Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 357 с.
10. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху. / Л. С. Вавіна та ін. Київ: Науковий світ, 2009. 168 с.
11. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини. Київ: Знання, 2008. 359 с.
12. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ: Знання, 2008. 365с.
13. Бондар В. І., Синьов В. М. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шляхи від інституалізації до інтеграції. Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського ун-ту ім. І. Огієнка. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. Вип. 12. С. 8–14.
14. Бондарь В. І., Синьова В. М. Дефектологічний словник: навч. посіб. Київ: «МП Леся», 2011. 528 с.
15. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика: учеб. для вузов. СПб.: Питер, 2006. 351 с.
16. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посіб. Київ: Каравелла, 2010. 248 с.
17. Кобильченко В. В. Спеціальна психологія на сучасному історичному етапі: пошук власної наукової ідентичності. Педагогіка і психологія. 2016. №2. С. 64-70.
18. Матейко Н. М. Психологічна реабілітація емоційних порушень дітей та підлітків засобами піщової терапії. Scientific Journal Virtus. International Innovative Journal Impact Factor (IJIF). 2017. №13. Р. 63–67.
19. Bloch, M. (1998). How we think they think: Anthropological approaches to cognition, memory and literacy. Boulder, CO: Westview.

8. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра соціальної психології м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57 каб. 505 тел. +38-0342-596149 ksppr@pnu.edu.ua
Викладач	Мицько Володимир Мирославович кандидат психологічних наук, доцент

Контактна інформація викладача	+380973323135 volodymyr.mytsko@pnu.edu.ua
--------------------------------	---

9. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» ➤ Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. ➤ Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. ➤ Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”. <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/</p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) (див. стор. 4.).</p> <p>Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Виконання завдання пізніше встановленого	<p>У разі виконання завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання -</p>

терміну	«незадовільно», відповідно до «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 4-5. Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Додаткові бали	Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Перелік індивідуальних завдань міститься у навчальній програмі до курсу. Також за рішенням кафедри професійної освіти та інноваційних технологій студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 3.
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/

Викладач

Мицько В.М.